

עין משפט ונר מצוה

ס א מיי פון מהלכות עירובין הלכה ז ג סג עשין דרננן א טוש"ע א"ת סי' מט סעיף יג [וס'] מי ספי' א זן: ס ב מיי' שס הלכה א טוש"ע א"ת סי' מט סעיף ז: סח ג מיי' שס טור ש"ע שס סעיף ח:

רבינו הגנאל

דכיון דאמר שביטתו במקומי דין, אין צורך עירוב אחר בפת, דר' מאיר סבר עני אין עשיר לא. ור' יהוד' סבר אחד עני ואחד עשיר, אבל במקום פלוני דברי הכל עני אין עשיר לא. אלמא קסבר ר' מאיר עיקר עירוב בפת, והוה שאמרו אאינו ניכר או אינו בקי בהלכה קאי. לא אמרו מערבין בפת אלא להקל על העשיר ר' יהוד' קתני לה. והלכה כר' יהוד'. וקיימא לן כרב נחמן דהניא כותשה, והניא וזה שאמרו (מפני) העני מערב ברגליו, ולא יצא העשיר חוץ לתחום ואמר שביטתו במקומי לפי שלא התירו לערב ברגליו אלא למי שבא בדרך וחשכה לו דבריו ר' מאיר, ר' יהוד' אומר אחד עני ואחד עשיר מערבין ברגל, ויוצא עשיר חוץ לעיר לתחום (ואמר) [ויראמר] שביטתו תהא במקומי, והוה עיקרו של עירוב. והתירו לבעל הבית לשלח עירובו ביד בנו ביד עבדו ביד שליחו

בשבייל להקל עליו. אמר רב אשי אף אנן נמי תנינא להא דרב נחמן, דתנן מי שיצא לילך לעיר שמערבין בה, פירוש שיש לו לילך בה על ידי עירוב. והתירו חבירי, [הוא] מותר עשירי ברגליו וכל בני העיר אסורין, ופירשה רב הונא כגון שיש לו שני בתים וביניהן שני תחומי שבת שהן ד' אלפים אמה, איהו דעקר נפשיה הוה ליה כעני, דכל הבא בדרך עני הוא חשבו שאין פת מצויה לרוב עוברי דרכים, וכבר הותר לו לערב ברגליו. ויבין שאמר שביטתו במקום שני התחומין קנה לו התם שביטה, ויש לו לילך מביתו זה שלן בו לביתו האחר בסמוך ד' אלפים אמה. אבל בני העיר כיון שלא החזיקו בדרך הוו להו עשירים. ואף על גב (דאמרין) [דאמרן] שביטתו במקום פלוני לא קנו שביטה התם, דלא התירו לערב במקום פלוני בדיבור, אלא עני אבל עשיר לא. הניא כפירושא דרב הונא. מתני לה בר חייא בר אשי לחייא בר רב אחד עני ואחד עשיר, א"ל רבא תנייה הלכתא כרב יהוד'. רבא בר חנן רגיל דאתא מאנטוכיא לפומבדיתא לפירקיה דרב יוסף

נא:

ואהיבא קאי איינו מכיר. ולא צעי למימר דקאי אמי שצא בדרך ומשכה לו ודברי הכל דמוכחא ממנ' דצמאי דפליגי ר"מ ורבי יהודה איירי: **ולא** אמרו אַערב בפת אלא אַהקף מאן קתני אַה דברי הבא. וא"ת ולר' יהודה מאי להקל איכא כיון שאפילו צבית יכול לומר שציתמי במקום פלוני וי"ל דהאי להקל היכא דליכא אילן או גדר ומקום מסויים במקום שרואה לקנות שציתה:

ויצא עשיר חוץ לתחום. קשה לר"י דמדקרי ליה עשיר דמשמע

שרואה לחזור וללון צביתו ואין יכול לחזור והלא אין לו אלא אלפים מעירובו לזד עירו ואפילו אם צימו הוא הראשון בכניסתו לזד עירו לא יהיה לו צמון צימו אלא ד' אמות ואטו שזופטני עסקינן שילון צביתו ולא יהיה לו אלא ד"א ונראה לר"י דהא חוץ לתחום היינו חוץ לעיבורה של עיר וכה"ג איכא כצינז מעצדין (לקמן דף ס). ועוד אומר ר"י דהאי דקאמר ויאל עשיר חוץ לתחום לא שרואה לקנות שציתה חוץ לתחום אלא שרואה לחזור ולקנות שציתה צמון התחום ונקט הכי משום רבי מאיר דקמי' לא יאל עשיר חוץ לתחום וקמ"ל אע"פ דיאל חוץ לתחום ודמי השמא לצא בדרך ואפ"ה אין יכול לערב צרגליו דכיון דכל עיקר יאיאה זו לא היה אלא כדי לערב ואצז דנקט רבי מאיר נקט נמי רבי יהודה:

האי

להקל עליו א"ר יהודה מעשה באנשי בית ממל' ובאנשי בית גוריון בארומא שהיו מחלקין גרוגרות וצימוקין לעניים בשני בצורת ובאין כפר שיחין ועניי כפר חנניה ומחשיבין על התחום למחרת משכימין ובאין אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא דקתני ^א מי שיצא לילך לעיר שמערבין לה והחזירו חברו הוא מותר לילך וכל בני העיר אסורין דברי רבי יהודה והוינן בה ^ב מאי שנא איהו ומאי שנא אינהו ואמר רב הונא הכא במאי עסקינן כגון שיש לו שני בתים ושני תחומי שבת ביניהן איהו כיון דנפקא ליה לאורחא הוה ליה עני והנך עשירים גינהו אלמא כל במקום פלוני עני אין עשיר לא ש"מ ^ג מתני ליה ^ד רב חייא בר אשי לחייא בר רב קמיה דרב אחד עני ואחד עשיר א"ל רב סיים בה נמי הלכה כר' יהודה רבה בר רב חנן הוה רגיל דאתי מארטיבנא לפומבדיתא אמר

דעיקר עירוב במקומי הוא: ולא אמרו. דמשמע עיקר עירוב אינו צפת אלא להקל על העשיר הוא דאיתקון סתמא היא וד"ה ולאו מקנא דמילתיה דר"י היא דהא רבי מאיר נמי מודה צה דעיקר עירוב צרגל במקומי: **סניא** כוסיא דר"ג. דלחמ' [ע"א] מחלוקת במקומי דאפילו היכא דאמר במקומי לר"מ עשיר לא ור' יהודה נמי לא שרי לעשיר אלא במקומי פלוני לא: ה"ג ולא יאל עשיר חוץ לתחום ויאמר **סהא שציתמי במקומי**. והאי חוץ לתחום לאו דווקא אלא צסוף התחום ואי דווקא חוץ לתחום צמוך ד' אמות קאמר שבו שציתמו: **שלא** אמרו **לערב צרגל** אפילו כי האי גוונא דאמר במקומי אלא למי שצא בדרך כו' אלמא לר"מ אפילו במקומי עני אין עשיר לא: ויאל עשיר חוץ לתחום. אם יראה: ויאמר **שציתמי במקומי**. אלמא לר' יהודה לא שרי לעשיר אלא במקומי כרב נחמן: א"ר יהודה מעשה כנאשי צית ממל' וכנאשי צית גוריון כארומא. מקום: גרוגרות. תאנים יצשים: ימוקין. ענבים יצשים שנתייבשו וננטמקו: **עניי כפר שיחין**. סמוכין להן לארומא צמוך ד' אלפים: **ומחשיבין על הסחוס** כו'. אלמא עיקר עירוב צרגל ובמקומי ואע"ג דעניי כו' אלמא עיקר עירוב צרגל ומחשיבין על הסחוס ואע"ג דלגצי עירוב עשירים הן דהא מציתם יואצין על כך ויש להן פת אפ"ה שרי כי לית ליה שליח לערב ^א צרגליו: **מסני'** נמי דיקא. כרב נחמן דלר' יהודה במקום פלוני עשיר לא וכי פליג אדר"מ במקומי הוא דפליג: **מי שיאל**. כל דהו והחזיק בדרך לעיר שמערבין שסמוכה לעירו לסוף ד' אלפים ויכול אדם לילך מזו לזו ע"י עירוב: **והחזירו חצרו**. דא"ל עת חמה הוא עת זינה הוא כדלקמן (זא). הוא מוסר לילך. למחר לאותה עיר אחרת וכל בני עירו אסורין: **שיש לו צ' צמים**. אחד צוה ואחד צוה והיה רוצה לילך לביתו שצעיר אחרת מע"ש ולשצות שס בשצת ולא יאל מציתו אדעתא דקניית שציתה צסוף התחום ולחזור אלא אדעתא למיזל עד הסם והחזירו חצירו: איהו כיון דנפק לאורחא. משום הליכה ממש ולא משום לערב צרגליו הוי ליה עני ויכול לומר שציתמי צסוף התחום וסיים מקום הניכר לו שס. ופלוגתא דאמוראי היא לקמן (סא) איכא למ"ד דאפילו לא אמר נמי ^א כיון דאנן סהדי דהתם צעי למיזל כמאן דאמר דמי וע"כ דדלא אמר מידי עסקינן חדא דלא קתני ואמר שציתמי במקום פלוני ועוד מדפליג ר"מ עלה ואמר הרי זה חמר גמל ש"מ דלא אמר שציתמי במקום פלוני עסקינן דהא ר"מ מודה צעני. וא"ת ר"מ עשיר חשיב ליה להאי דמשום דהחזיק בדרך פורתא לא משוי ליה עני א"כ דעשיר חשיב ליה ר"מ חמר גמל אמאי הא צביתו לא ראה לקנות דהא אמר שציתמי צסוף התחום ושס לא יכול דהא לאו עני הוא ולא חוץ ממקומו מיצעי ליה אלא דלאא אמר עסקינן ור"מ נמי עני משוי ליה ומשום דלא אמר כלום מספקא ליה אי דעתו לקנות שציתה צסוף התחום או שמא חור צו לגמרי מליץך למחר לאותה העיר ודעתו לקנות שציתה צביתו הלכך חמר גמל הוא: **הנך עשירים גינהו**. ואפילו אמרו שציתמו במקום פלוני אסור דאי לא אמרו פשיטא. אלמא כל במקום פלוני לר' יהודה עני אין עשיר לא ולהכי נקט יש לו צ' צמים דאי לא הוה ליה ציתא התם לא הוה אמרינן כי לא אמר כמאן דאמר דמי דדלמא קא דהר ציה: הלכה כרבי יהודה. וכרב נחמן במקומי: הוה אפי מארטיבנא. רגיל דאתי בכל שצת מארטיבנא לפומבדיתא והיה

מי שהוציאווה פרק רביעי עירובין

עני הוא דאקילו רצנן גציה. הצא בדרך ואין עמו פת הוא דאקילו רצנן גציה לומר שציתמי במקומי כשאינו מכיר אילן או גדר או למכיר לומר שציתמי במקום פלוני: **אכל עשיר**. כגון יושב צביתו לא זו ולא זו: עיקר עירוב צרגל. שציתמי תחתיו אפילו לעשיר אם יאל והחשיך זהו עיקר מלות עירוב כדמני לא אמרו לערב צפת כו' אלמא עיקר תקנת עירוב לר' יהודה צרגל היא: **זהו שאמרו חכמים**. דמשמע דעיקר תקנתא לאו הכי הואי אלא קולא צעלמא הוא שאמרו אלא העני לערב צרגליו: **מאן קאמר ליה ר"מ**. דאמר עיקר עירוב צפת: **ואהיכא קאי אאינו מכיר** או שאינו צקי כהלכה. ואמר שציתמי תחתיו עלה קאמר ר"מ וחוץ שאמרו כלומר דאפילו להאי דאמר במקומי קולא הוא דאקילו רצנן גציה אצל לא זהו עיקר תקנת עירוב: **ולא אמרו לערב צפת**. דמשמע דעיקר עירוב כי איתקן צרגל איתקן ולא אמרו צפת אלא להקל על העשיר:

מחלוקס במקום פלוני. דאין כאן לא עירוב צפת ולא עירוב צרגל אלא אמירה צעלמא עלה קאמר ר"מ עני אין עשיר לא: **אצל במקומי דברי הכל אחד עני ואחד עשיר**. דעיקר עירוב צרגל: ה"ג וזהו שאמרו. דמשמע דאין זה עיקר עירוב אלא קולא הוא דאמר לעני על כרחך ר"מ קאמר לה. ואע"ג דמוקמינן לה צמי שצא בדרך ומשכה לו והיה מכיר אילן או גדר ואמר שציתמי צעיקרו והאי אפילו לר' יהודה לא זהו עיקר מלותו אפ"ה לא מצינן לאוקמא כר' יהודה משום דקתני צה עני ואילו ר' יהודה אחד עני ואחד עשיר קאמר: **אמי שצא בדרך ותשכה** לו. והיה מכיר אילן ואמר שציתמי צעיקרו זה הוא שאמרו העני מערב צרגליו דהא קולא לעני הוא דאקול לא שיהא זה עיקר עירוב אלא כאומר שציתמי במקומי ור' יהודה אמר אפילו לעשיר שהיה יושב צביתו ואמר שציתמי צסוף אלפים הקילו נמי ואף על גצ

מסורת הש"ס

א [לקמן גכ.] ב [שס.] ג [לעיל מז.] ד [גירסת הרא"ש רב חמא],

הנהגות הב"ח

א [ב' ר' מאיר (ואהיכא) חז"מ וי"צ גירסת רש"י ואהיבא: (ב) רש"י ד"ה ומחשיבין וכו' דהיינו במקומי כרב נחמן ומחשיבין על הסחוס כ"ל וזיתא אלמא עיקר עירוב צרגל נמחק: א) בא"ד כי לית ליה שליח לערב בפת יערב צרגליו: ד) ד"ה איהו כיון וכו' איכא למאן דאמר דאפי' לא אמר נמי ועל כרחך בדלא אמר איהו מערב מידי עסקינן כיון דאנן סהדי דהתם צעי למיזל כמאן דאמר דמי חדא דלא קמי:

מוסף רש"י

מתני ליה ר' חייא בר אשי. ממני' אחד עני ואחד עשיר. צמלתיה דר' יהודה (דעיר מז.).